

ΑΦΙΝΙΤΥ ΚΟΝΑΡ
**Ο ΚΗΠΟΣ
ΤΟΥ ΜΕΝΓΚΕΛΕ**

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΜΑΡΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΑΦΙΝΙΤΥ ΚΟΝΑΡ

Ο κήπος του Μένγκελε

μυθιστόρημα

Μετάφραση

ΜΑΡΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 555

Αφίνιτυ Κόναρ, *Ο κήπος του Μένγκελε*

Affinity Konar, *Mischling*

Μετάφραση: Μαρία Φακίνου

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Επιμέλεια και διορθώσεις: Μαρίνα Κολιτσοπούλου

Σελιδοποίηση: Αλέξιος Δ. Μάστορης

Copyright© Affinity Konar, 2016

This edition is published by arrangement with Sterling Lord Literistic and JLM Literary Agency

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2016

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από τις εκδόσεις Lee Boudreaux Books/Little, Brown and Company, Νέα Υόρκη, 2016

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Ιούνιος 2022

Κ.Ε.Τ. Β326 Κ.Ε.Π. 362/22

ISBN 978-960-16-7842-9

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665 – ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ, ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ), Τ.Θ. 1213,

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15 – ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΣΤΑΣΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑ

Ο κόσμος μετά τον κόσμο

ΜΑΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΑΝ, ΜΙΑ ΦΟΡΑ. Την Περλ, τη δίδυμη αδερφή μου, και εμένα. Ή, για να είμαι ακριβής, η Περλ σχηματίστηκε και εγώ χωρίστηκα από αυτή. Εκείνη άφησε ανάγλυφο το αποτύπωμά της μέσα στη μήτρα· εγώ αντέγραφα την υπογραφή της. Επί οκτώ μήνες κολυμπούσαμε μες στο αμνιακό υγρό σαν δυο μεγάλες νιφάδες χιονιού, δυο ροδαλά γάντια, από αυτά με τα ενωμένα δάχτυλα, που αναπαύονταν πάνω στη φόδρα της μητέρας μας. Δεν μπορούσα να φανταστώ τίποτα σπουδαιότερο από τη μήτρα που μοιραστήκαμε, αφού όμως μπήκαν οι σκαλωσιές των εγκεφάλων μας σαν από φίλντισι και ολοκληρώθηκαν οι σπλήνες μας, η Περλ ήθελε να δει τον κόσμο πέρα από εμάς. Και έτσι, με την τόλμη της νεογέννητης, βγήκε με ορμή μέσα από τη μητέρα μας.

Αν και πρόωρη, η Περλ ήξερε να κάνει εκλεπτυσμένες φάρσες. Με διαβεβαίωσα ότι ήταν απλώς ακόμα ένα από τα κόλπα της· ότι θα γύριζε για να με περιγελάσει. Όταν όμως η Περλ δεν επέστρεψε, μου κόπηκε η ανάσα. Έχετε αναγκαστεί ποτέ να ζήσετε έχοντας χάσει κάπου μακριά, άγνωστο πού, το καλύτερο τμήμα του εαυτού σας; Αν ναι, τότε είμαι σίγουρη ότι αντιλαμβάνεστε τους κινδύνους αυτής της κατάστασης. Αφού με εγκατέλειψε η ανάσα μου, ακολούθησε και η

καρδιά μου, και ένας αδιανόητος πυρετός πλημμύρισε το κεφάλι μου. Μέσα στην εμβρυακή ροδαλότητά μου, ήρθα αντιμέτωπη με την εξής αλήθεια: χωρίς αυτή, θα γινόμουν κάτι διαιρεμένο και ανάξιο, ένας άνθρωπος ανίκανος για αγάπη.

Γι' αυτό ακολούθησα το παράδειγμα της αδερφής μου και άφησα τα χέρια του γιατρού να με τραβήξουν απότομα και μ' ένα απαλό ράπισμα να με κρατήσουν κοντά στο φως. Να σημειώσουμε ότι δεν έκλαψα ούτε στιγμή όσο διαρκούσε ο χωρισμός αυτός και η ανεπιθύμητη μετάβαση. Ούτε και όταν οι γονείς μας αγνόησαν την επιθυμία μου να πάρω και εγώ το όνομα Περλ.

Έτσι, έγινα η Στάσα. Και μόλις τελείωσε η αγγαρεία της γέννας, μπήκαμε στον κόσμο της οικογένειας, του πιάνου και των βιβλίων, και οι μέρες περνούσαν μέσα στη ζάλη της ομορφιάς. Ήμασταν ολόιδιες – πετούσαμε πάντοτε βόλους από το παράθυρο πάνω στο πλακόστρωτο και τους παρατηρούσαμε με τα κιάλια μας να κατεβαίνουν τον λόφο, μόνο και μόνο για να δούμε πόσο μακριά θα τους πήγαιναν οι μικρές ζωές τους.

Και αυτός ο κόσμος, που ξεχείλιζε από δέος, τελείωσε. Οι περισσότεροι κόσμοι τελειώνουν.

Αλλά πρέπει να σας πω: Υπήρξε και ένας άλλος κόσμος που γνωρίσαμε. Κάποιοι λένε ότι ήταν ο κόσμος που μας διαμόρφωσε περισσότερο. Θέλω να πω ότι κάνουν λάθος, αλλά προς το παρόν, να σας πω πως η είσοδός μας σ' αυτό τον κόσμο ξεκίνησε όταν ήμασταν δώδεκα ετών και βρεθήκαμε στριμωγμένες, η μία δίπλα στην άλλη, στο πίσω μέρος ενός βαγονιού για βοοειδή.

Στο ταξίδι αυτό, που διήρκεσε τέσσερις μέρες και τέσσερις νύχτες, επιβιώσαμε με διάφορα τεχνάσματα υπό τις εντολές της μαμάς και του ζεϊντέ*. Για φαγητό, έδινε η μία στην

* Ο παππούς στα γίντις. (Σ.τ.Μ.)

άλλη ένα κρεμμύδι που γλείφαμε το κίτρινο δέρμα του. Για φυχαγωγία, παίζαμε το παιχνίδι που δημιούργησε για εμάς ο ζεϊντέ, ένα παιχνίδι που λεγόταν «Η Ταξινόμηση των Έμφυχων Όντων». Ήταν κάπως σαν μια παντομίμα όπου έπρεπε να περιγράψεις ένα έμφυχο ον, ένα ζωντανό πλάσμα, και οι παίχτες έπρεπε να ονοματίσουν το είδος, το γένος, την οικογένεια, και τα λοιπά, φτάνοντας μέχρι το μεγαλειώδες βασίλειο που το περιέβαλλε.

Οι τέσσερις μας απαριθμήσαμε τόσο πολλά έμφυχα πράγματα μες στο βαγόνι· παριστάναμε από την αρκούδα μέχρι το σαλιγκάρι, και ξανά απ' την αρχή – ήταν σημαντικό, τόνισε ο ζεϊντέ με τη φωνή του σπασμένη από τη δίψα, να οργανώσουμε το σύμπαν όσο καλύτερα μπορούσαμε με την ανθρώπινη ικανότητά μας – και όταν τελικά το βαγόνι σταμάτησε, έβαλα κι εγώ ένα τέλος στην παντομίμα μου. Έτσι όπως το θυμάμαι, προσπαθούσα να πείσω τη μαμά ότι ήμουν μια αμοιβάδα. Πολύ πιθανόν να παρίστανα κάποιο άλλο έμφυχο πράγμα και να το θυμάμαι τώρα σαν μια αμοιβάδα μόνο και μόνο επειδή ένιωσα τόσο μικρή εκείνη τη στιγμή, τόσο διάφανη και εύθραυστη. Δεν μπορώ να είμαι σίγουρη.

Πάνω που ήμουν έτοιμη να παραδεχτώ την ήττα μου, η πόρτα του βαγονιού άνοιξε κυλώντας πάνω στη ράγα της.

Και αιφνιδιαστήκαμε τόσο πολύ από το φως που μπήκε, ώστε μας έπεσε το κρεμμύδι στο πάτωμα, και κατρακύλησε από τη ράμπα, μια δύσοσμη και μισοφαγωμένη σελήνη που προσγειώθηκε στα πόδια ενός φρουρού. Φαντάζομαι ότι το πρόσωπό του θα γέμιζε αηδία, αλλά δεν το έβλεπα – κρατούσε ένα μαντίλι πάνω στα ρουθούνια του ενώ επιδιδόταν σε αλλεπάλληλα φταρνίσματα, και σταμάτησε να φταρνίζεται μόνο για να κρατήσει μετέωρη την αρβύλα του πάνω από το κρεμμύδι μας ρίχνοντας μια απειλητική σκιά πάνω από τη μικροσκοπική σφαίρα. Είδαμε το κρεμμύδι να δα-

κρύζει καθώς το συνέθλιβε, τα δάκρυά του ένας πικρός πολτός. Έπειτα συνέχισε να πλησιάζει και τρέξαμε να κρυφτούμε στο καταφύγιο που πρόσφερε το φαρδύ παλτό του ζειντέ. Αν και ήμασταν πια μεγάλες για να χρησιμοποιούμε τον ζειντέ για κρυψώνα, ο φόβος μάς έκανε πιο μικρές, και στριμωχτήκαμε μέσα στις πτυχώσεις του παλτού δίπλα από το ζαρωμένο κορμί του, αφήνοντας τον παππού μας μια απροσδιόριστη φιγούρα με πολλά πόδια. Μέσα σε αυτό το καταφύγιο, ανοιγοκλείσαμε τα μάτια μας. Έπειτα ακούσαμε έναν ήχο –ένα δυνατό πάτημα, ένα σύρσιμο–, και οι αρβύλες του φρουρού βρέθηκαν αμέσως μπροστά μας.

«Τι είδους έντομο είσαι εσύ;» ρώτησε τον ζειντέ χτυπώντας απότομα με ένα μπαστούνι περιπάτου το καθένα από τα κοριτσίστικα πόδια που ξεπρόβαλλαν κάτω από το παλτό. Τα γόνατά μας έτσουξαν. Έπειτα ο φρουρός χτύπησε και τα πόδια του ζειντέ. «Έξι πόδια; Είσαι αράχνη;»

Ήταν φανερό πως ο φρουρός είχε παντελή έλλειψη γνώσης για τα έμφυχα όντα. Ήδη, είχε κάνει δύο λάθη. Όμως, ο ζειντέ δεν μπήκε στον κόπο να επισημάνει πως οι αράχνες δεν είναι έντομα και ότι μάλιστα διαθέτουν οκτώ πόδια. Κατά παράδοση, του ζειντέ τού άρεσε να προβαίνει σε παιχνιδιάρικες διορθώσεις με την τραγουδιστή φωνή του, όπως επίσης του άρεσε να βλέπει όλα τα στοιχεία να ταξινομούνται σωστά. Σ' αυτό το μέρος, όμως – παραήταν επικίνδυνο να εκφράζεις οποιαδήποτε βαθιά γνώση για πλάσματα που έρπουν ή που θεωρούνταν κατώτερης τάξης, από φόβο μη σε κατηγορήσουν ότι παρουσίαζες πολλές ομοιότητες με αυτά. Καλά θα είχαμε κάνει να μη μετατρέψουμε τον παππού μας σε έντομο.

«Σε ρώτησα κάτι» επέμεινε ο φρουρός καταφέροντας ακόμα ένα χτύπημα στα πόδια μας με το μπαστούνι του. «Τι είδος είσαι;»

Στα γερμανικά, ο ζειντέ τού έδωσε τα στοιχεία: Λεγόταν Θαδδαίος Ζαμόρσκι. Ήταν εξήντα πέντε ετών. Ήταν Πολωνοβραίος. Εκεί σταμάτησε, λες και όλα είχαν ειπωθεί.

Και θέλαμε να συνεχίσουμε εμείς για λογαριασμό του, θέλαμε να δώσουμε όλες τις λεπτομέρειες: Ο ζειντέ ήταν πρώην καθηγητής βιολογίας. Είχε διδάξει σε πανεπιστήμια για δεκαετίες, αλλά ειδικευόταν σε πολλά πράγματα. Αν ήθελες να μάθεις για τα εσώτερα ενός ποιήματος, αυτόν θα ρωτούσες. Αν ήθελες να μάθεις να περπατάς με τα χέρια σου ή να βρεις ένα αστέρι, αυτός θα σου έδειχνε πώς. Μαζί του, είδαμε μια φορά ένα ουράνιο τόξο που διαγραφόταν μόνο κόκκινο στον ουρανό, το είδαμε να καβαλικεύει ένα βουνό και μια θάλασσα, και συχνά έκανε πρόποση σε αυτή την ανάμνηση. *Στην αβάσταχτη ομορφιά!* έλεγε δυνατά, τα μάτια του βουρκωμένα. Του άρεσαν τόσο πολύ οι προπόσεις, που τις έκανε συνέχεια, σχεδόν για κάθε περίπτωση. *Στο πρωινό κολύμπι! Στις φλαμουριές έξω στην αυλόπορτα! Και τα τελευταία χρόνια, υπήρχε η εξής, η πιο συνήθης πρόποσή του: Στην ημέρα που θα επιστρέψει ο γιος μου, ζωντανός και απαράλλακτος!*

Όσο όμως κι αν το θέλαμε, τίποτε από τα παραπάνω δεν είπαμε στον φρουρό – οι λεπτομέρειες σκάλωσαν στους λαίμους μας, και τα μάτια μας ήταν γεμάτα δάκρυα επειδή είχε πεθάνει το κρεμμύδι. Αυτό έφταιγε για τα δάκρυά μας, λέγαμε από μέσα μας, τίποτα περισσότερο, και σκουπίσαμε τις στάλες για να βλέπουμε μέσα από τις τρύπες του παλτού του ζειντέ τι γινόταν.

Μέσα από τα φινιστρίνια που σχημάτιζαν αυτά τα ψεγάδια είδαμε πέντε φιγούρες: τρία μικρά αγόρια, τη μητέρα τους και έναν άντρα με λευκή στολή που στεκόταν κρατώντας όρθιο ένα στιλό πάνω από ένα βιβλιαράκι. Τα αγόρια μάς κίνησαν το ενδιαφέρον – πρώτη φορά βλέπαμε τρίδυμα.

Στο Λοτζ, είχε υπάρξει ακόμα ένα ζεύγος δίδυμων κοριτσιών, όμως μόνο σε βιβλία είχαμε διαβάσει για μια τριάδα. Παρόλο που αριθμητικά μάς εντυπωσίασαν, οφείλαμε να ομολογήσουμε ότι εμείς υπερείχαμε από άποψη ομοιότητας. Και τα τρία είχαν τις ίδιες σκούρες μπούκλες και μάτια, τα ίδια ψηλόλιγνα σώματα, όμως είχαν διαφορετικές εκφράσεις – το ένα αλληθώριζε απ' τον ήλιο, ενώ τα άλλα δύο ήταν συνοφρυωμένα, και τα πρόσωπά τους άρχισαν να μοιάζουν ξανά μόνο όταν ο άντρας με τη λευκή στολή έβαλε από μια καραμελίτσα στην παλάμη καθενός τους.

Η μητέρα των τριδύμων ήταν διαφορετική απ' όλες τις υπόλοιπες μητέρες του βαγονιού – η θλίψη της ήταν προσεκτικά καταχωνιασμένη, και η ίδια στεκόταν τόσο ακίνητη, σαν σταματημένο ρολόι. Το χέρι της πηγαινοερχόταν πάνω από τα κεφάλια των αγοριών της με κάποιον αέναο δισταγμό, λες και ένιωθε ότι δεν είχε πλέον το δικαίωμα να τα αγγίζει. Ο άντρας με τη λευκή στολή δεν ακολουθούσε την ίδια συμπεριφορά.

Ήταν μια απειλητική φιγούρα, με τα γυαλιστερά μαύρα παπούτσια του και τα εξίσου στιλπνά σκούρα μαλλιά του, τα μανίκια του τόσο φαρδιά, που όταν σήκωνε το μπράτσο του, το ύφασμα αποκάτω φούσκωνε και ανέμιζε διεκδικώντας ένα δυσανάλογο κομμάτι ουρανού. Ήταν όμορφος σαν κινηματογραφικός αστέρας και επιρρεπής στους θεατρνισμούς: το πρόσωπό του ήταν σαν πρησμένο από τις καλοσυνάτες εκφράσεις που έπαιρνε, λες και διψούσε να καταστήσει γνωστό σε όλους πόσο υπέρμετρα καλές προθέσεις είχε.

Η μητέρα και ο άντρας με τη λευκή στολή αντάλλαξαν μερικά λόγια. Έμοιαζαν με λόγια ευχάριστα, αν και ο άντρας μιλούσε περισσότερο. Πολύ θα θέλαμε να ακούσουμε τη συζήτηση, αλλά ήταν αρκετό, υποθέτω, που είδαμε τι έγινε μετά: η μητέρα πέρασε τα χέρια της πάνω από τους σκούρους

θυσάνους των μαλλιών των τριδύμων και έπειτα γύρισε την πλάτη της αφήνοντας τα αγόρια με τον άντρα με τη λευκή στολή.

Ο κύριος ήταν γιατρός, είπε εκείνη καθώς απομακρύνονταν παραπατώντας. Θα ήταν ασφαλή, τα διαβεβαίωσε, και δεν γύρισε να κοιτάξει.

Η μητέρα μας, μόλις το άκουσε, έβγαλε μια μικρή τσιρίδα και μια άναρθρη κραυγή προτού απλώσει το χέρι της για να τραβήξει τον φρουρό από το μπράτσο. Η τόλμη της μας αιφνιδίασε. Είχαμε συνηθίσει μια μητέρα που ήταν φοβητσιάρρα, κάποιαν που πάντα έτρεμε όταν έδινε παραγγελία στον χασάπη και κυβόταν από την καθαρίστρια. Πάντοτε, ήταν λες και κυλούσε πουτίγκα μέσα στις φλέβες της, κάνοντάς τη μονίμως να τρέμει και έτοιμη να ηττηθεί, ιδιαίτερα μετά την εξαφάνιση του μπαμπά. Μέσα στο βαγόνι, είχε διατηρήσει την αυτοκυριαρχία της μόνο ζωγραφίζοντας μια παπαρούνα πάνω στον ξύλινο τοίχο. Ύπερος, πέταλα, στήμονας – ζωγράφιζε με μια παράξενη προσήλωση, κι όταν σταμάτησε να ζωγραφίζει, κατέρρευσε. Όμως, πάνω στη ράμπα ανακάλυψε μια καινούρια αντοχή – στάθηκε πιο δυνατή απ' ό,τι θα έστεκε ποτέ ένας πεινασμένος και εξαντλημένος άνθρωπος. Μήπως ευθυνόταν η μουσική γι' αυτή την αλλαγή; Στη μάμά άρεσε πάντα η μουσική, και αυτό το μέρος ξεχείλιζε από δυνατές νότες· μας βρήκαν μέσα στο βαγόνι και μας οδήγησαν έξω με αναξιόπιστες επευφημίες. Με τον καιρό, θα μαθαίναμε τι έκρυβε στο βάθος του αυτό το τέχνασμα και θα ξέραμε να είμαστε προσεκτικές απέναντι σε αυτή την εορταστική μελωδία, καθώς μόνο πόνο επιφύλασσε στον πυρήνα της. Είχαν αναθέσει στην ορχήστρα να παραπλανά όλους όσοι έμπαιναν μέσα. Ήταν υποχρεωμένοι, αυτοί οι μουσικοί, να χρησιμοποιούν τα ταλέντα τους για να παγιδεύουν τους απρόθυμους, να τους πείθουν ότι εδώ που είχαν έρθει ήταν

ένα μέρος που έτρεφε εκτίμηση για την ανθρωπιά και την ομορφιά. Η μουσική – εμψύχωνε τα πλήθη που κατέφταναν, κυλούσε δίπλα τους καθώς διέσχιζαν τις πύλες. Μήπως γι' αυτό τον λόγο κατάφερε η μαμά να δείξει τόλμη; Ποτέ δεν θα το μάθαινα. Αλλά θαύμασα το κουράγιο της καθώς μίλησε.

«Είναι καλά εδώ – άμα είναι δύο;» ρώτησε τον φρουρό.

Εκείνος της ένευσε καταφατικά και στράφηκε στον γιατρό, ο οποίος καθόταν ανακούρκουδα μες στη σκόνη για να είναι στο ίδιο ύψος με τα αγόρια ενώ τους μιλούσε. Η μικρή ομάδα έδειχνε να έχει πιάσει μια πολύ θερμή συζήτηση.

«*Zwillingle!*» φώναξε προς το μέρος του ο φρουρός. «Δίδυμα!»

Ο γιατρός άφησε τα τριδύμα σε μια βοηθό και μας πλησίασε με μεγάλες δρασκελιές, σηκώνοντας χώμα με τις γυαλιστερές μπότες του. Ήταν ευγενής με τη μητέρα μας, παίρνοντας το χέρι της μες στο δικό του καθώς της απηύθυνε τον λόγο.

«Έχετε ξεχωριστά παιδιά;» Το βλέμμα του ήταν φιλικό, απ' όσο μπορούσαμε να δούμε.

Η μαμά μετακίνησε το βάρος της από το ένα πόδι στο άλλο, και σαν να είχε μικρύνει ξαφνικά. Προσπάθησε να τραβήξει το χέρι της από τη λαβή του, όμως εκείνος το κράτησε σφιχτά, και μετά άρχισε να χαϊδεύει την παλάμη της με τις γαντοφορεμένες άκρες των δαχτύλων του, σαν να ήταν κάποιο πληγωμένο πλάσμα, που μπορούσες όμως εύκολα να του προσφέρεις ανακούφιση.

«Δίδυμα μόνο, όχι τριδύμα» απολογήθηκε εκείνη. «Ελπίζω να αρχούν».

Το γέλιο του γιατρού ήταν δυνατό και επιδεικτικό και αντήχησε μέσα στο σπήλαιο του παλτού του ζεϊντέ. Ανακουφιστήκαμε όταν αυτό υποχώρησε και μπορέσαμε να ακούσουμε τη μαμά να απαριθμεί επί τροχάδην τα χαρίσματά μας.

«Μιλάνε λίγα γερμανικά. Ο πατέρας τους τους τα έμαθε. Θα γίνουν δεκατριών τον Δεκέμβριο. Δεινές αναγνώστριες, και οι δύο. Της Περλ τής αρέσει η μουσική – είναι εύστροφη, πρακτική, κάνει μαθήματα χορού. Η Στάσα, η Στάσα μου» –εδώ η μαμά έκανε παύση, σαν να μην ήταν σίγουρη πώς να με κατηγοριοποιήσει, και μετά δήλωσε– «έχει φαντασία».

Ο γιατρός δέχτηκε αυτή την πληροφορία με ενδιαφέρον και ζήτησε να πάμε κοντά του πάνω στη ράμπα.

Εμείς διστάσαμε. Ήταν καλύτερα μέσα στην αποπνικτική ατμόσφαιρα του παλτού. Έξω, υπήρχε ένας γκριζος άνεμος που τον έγλειφαν φλόγες φωτιάς και ο οποίος μας προειδοποιούσε για τη θλίψη που μας περίμενε, και μια μυρωδιά καφαλισμένου που το ενίσχυε αυτό· υπήρχαν όπλα που έριχναν σκιές και σκυλιά που γάβγιζαν και τους έτρεχαν τα σάλια και γρούλιζαν όπως μόνο σκυλιά εκπαιδευμένα για ωμότητες μπορούν. Όμως, προτού μας δοθεί η ευκαιρία να αποτραβηχτούμε ακόμα πιο μέσα, ο γιατρός έκανε στην άκρη τις κουρτίνες του παλτού. Μεσ στο φως του ήλιου, ανοιγοκλείσαμε τα μάτια μας. Η μία έδειξε απειλητικά τα δόντια της. Μπορεί να ήταν η Περλ. Μάλλον ήμουν εγώ.

Πώς γινόταν, απόρησε ο γιατρός, αυτά τα τέλεια χαρακτηριστικά να χαραμίζονται σε τέτοιες σκυθρωπές εκφράσεις; Μας τράβηξε έξω, μας ανάγκασε να γυρίσουμε προς το μέρος του και μας έβαλε να σταθούμε πλάτη με πλάτη για να μπορέσει να προβεί σε μια εκτίμηση της πιστότητάς μας.

«Χαμογελάστε!» έδωσε εντολή.

Γιατί υπακούσαμε στη συγκεκριμένη διαταγή; Για χάρη της μητέρας μας, υποθέτω. Χαμογελάσαμε πλατιά, για εκείνη, κολλημένη ακόμα στο μπράτσο του ζειντέ – το πρόσωπό της έλαμπε από τον πανικό, δυο στάλες ιδρώτα κύλησαν στο μέτωπό της. Από τότε που είχαμε μπει στο βαγόνι, είχα αποφύγει να κοιτάξω τη μητέρα μας. Αντ' αυτής κοίταξα την

παπαρούνα που ζωγράφιζε· εστίαζα την προσοχή μου πάνω στο εύθραυστο άνθος που φαινόταν. Κάτι όμως στην απατηλή έκφραση της μαμάς με έκανε να αναγνωρίσω αυτό που είχε γίνει: μια όμορφη αλλά ξάγρυπνη όχι ακριβώς χήρα, που είχε μαραθεί μέσα στη μοναχικότητά της. Άλλοτε η πιο περιποιημένη των γυναικών, ήταν πλέον παραμελημένη· χώμα μουτζούρωνε το μάγουλό της, ο δαντελωτός γιακάς της κρεμόταν χαλαρός. Θαμπό αίμα σαν πετράδι είχε ξεραθεί στις γωνίες των χειλιών της, που τις δάγκωνε από αγωνία.

«Είναι *Mischlinge*;» ρώτησε αυτός. «Αυτά τα κίτρινα μαλλιά!»

Η μαμά απομάκρυνε από το πρόσωπό της τις σκούρες μπούκλες της, σαν να ντράπηκε για την ομορφιά τους, και κούνησε αρνητικά το κεφάλι της.

«Ο άντρας μου – ήταν ξανθός» μπόρεσε μονάχα να πει. Ήταν η μόνη απάντηση που είχε όποτε τη ρωτούσαν για τα χρώματά μας, που έκαναν ορισμένους φιλοπερίεργους να επιμένουν πως είχαμε μεικτό αίμα. Καθώς μεγαλώναμε, αυτή τη λέξη, *Mischlinge*, την ακούγαμε όλο και περισσότερο, και μιας και χρησιμοποιούνταν μπροστά μας είχε εμπνεύσει τον ζείντέ να μας βρει την Ταξινόμηση των Έμφυχων Όντων. Μη δίνετε σημασία σε αυτό το βδέλυγμα της Νυρεμβέργης, έλεγε. Μας είχε πει να αγνοούμε αυτή τη συζήτηση που γινόταν περί μεικτών καταγωγών, για το γενετικό υπόβαθρο, τους κατά το ένα τέταρτο Εβραίους και τη συγγένεια αίματος, αυτές τις παράλογες, απεχθείς δοκιμασίες που προσπαθούσαν να διαιρέσουν τον λαό μας ανάλογα μέχρι και την τελευταία ρανίδα αίματος, τον γάμο και τον χώρο λατρείας. Όποτε ακούτε αυτή τη λέξη, έλεγε, εσείς να συλλογίζεστε την ποικιλία όλων των έμφυχων όντων. Να υποστηρίζετε τον εαυτό σας, νιώθοντας δέος γι' αυτή την ποικιλία.

Ήξερα τότε, ενώ στεκόμουν μπροστά στον γιατρό με τη

λευκή στολή, πως θα ήταν δύσκολο να ακολουθήσω αυτή τη συμβουλή στις μέρες που θα έρχονταν, ότι βρισκόμασταν σε ένα μέρος που δεν συμφωνούσε με τα παιχνίδια του ζειντέ.

«Τα γονίδια – είναι παράξενα πράγματα, έτσι;» έλεγε ο γιατρός.

Η μαμά δεν δοκίμασε καν να εμπλακεί μαζί του σε μια τέτοια συζήτηση.

«Αν έρθουν μαζί σας» –και τώρα δεν μας κοίταξε η μαμά– «πότε θα τις ξαναδούμε;».

«Το Σάββατό σας» υποσχέθηκε ο γιατρός. Και έπειτα στράφηκε σε εμάς και εξέφρασε τον ενθουσιασμό του για τις λεπτομέρειές μας – του άρεσε πολύ που μιλούσαμε γερμανικά, είπε, του άρεσε πολύ που ήμασταν ανοιχτόχρωμες. Δεν του άρεσε που είχαμε καστανά μάτια, αλλά αυτό, σχολίασε στον φρουρό, θα μπορούσε να αποδειχτεί χρήσιμο – έσκυψε ακόμα πιο κοντά για να μας κοιτάξει πιο προσεκτικά, απλώνοντας ένα γαντοφορεμένο χέρι για να χαϊδέψει τα μαλλιά της αδερφής μου.

«Εσύ είσαι η Περλ, λοιπόν;» Το χέρι του βυθίστηκε εύκολα μέσα στις μπούκλες της, σαν να ήταν μαθημένο εδώ και χρόνια.

«Δεν είναι η Περλ» είπα εγώ. Έκανα ένα βήμα μπροστά για να καλύψω την αδερφή μου, αλλά η μαμά με τράβηξε και είπε στον γιατρό πως πράγματι είχε ονοματίσει το σωστό κορίτσι.

«Τους αρέσει λοιπόν να κάνουν κόλπα;» γέλασε εκείνος. «Πες μου το μυστικό σου – πώς ξέρεις ποια είναι ποια;»

«Η Περλ δεν είναι νευρική» ήταν το μόνο που είπε η μαμά. Ήμουν ευγνώμων που δεν επεκτάθηκε στις αναγνωρίσιμες διαφορές μας. Η Περλ φορούσε γαλάζιο τσιμπιδάκι στα μαλλιά. Εγώ κόκκινο. Η Περλ μιλούσε στρωτά. Η δική μου ομιλία ήταν όλο φούρια, διακοπτόταν συχνά πυκνά,

διάτρητη από παύσεις. Η επιδερμίδα της Περλ ήταν τόσο ωχρή, όπως είναι ένα ραβιόλι. Εγώ είχα σταρένια σάρκα, με τόσες φακίδες σαν πιτσιλωτό άλογο. Η Περλ ήταν κορίτσι με όλη τη σημασία της λέξεως. Εγώ ήθελα να είμαι η Περλ με όλη τη σημασία της λέξεως, όμως όσο κι αν προσπαθούσα, μπορούσα μόνο να είμαι ο εαυτός μου.

Ο γιατρός έσκυψε προς το μέρος μου για να είμαστε πρόσωπο με πρόσωπο.

«Γιατί είπες ψέματα;» με ρώτησε. Και να το πάλι αυτό το γέλιο, με μια υποψία περιέργειας για τα οικογενειακά μας.

Αν ήμουν ειλικρινής, θα είχα πει ότι η Περλ ήταν –έτσι όπως το σκεφτόμουν εγώ– η πιο αδύναμη από τις δυο μας, και πίστευα ότι θα μπορούσα να την προστατεύσω αν γινόμουν αυτή. Αντιθέτως, του φανέρωσα τη μισή αλήθεια.

«Καμιά φορά ξεχνάω ποια από τις δύο είμαι» είπα διόλου πειστικά.

Και εδώ είναι που δεν θυμάμαι. Εδώ είναι που θέλω να βάλω το μυαλό μου να γυρίσει πίσω και κάτω στον χρόνο, ν' αφήσει πίσω του τις μυρωδιές, τους χτύπους και τους γδούπους από τις αρβύλες και τις βαλίτσες, και να πάει προς κάτι που να έμοιαζε με αποχαιρετισμό. Διότι θα έπρεπε να έχουμε δει τους αγαπημένους μας να χάνονται, θα έπρεπε να είχαμε μπορέσει να τους δούμε να μας εγκαταλείπουν, θα έπρεπε να γνωρίζουμε την ακριβή στιγμή της απώλειάς μας. Και τι δεν θα 'δυνα να είχαμε δει τα πρόσωπά τους καθώς στρέφονταν και απομακρύνονταν, μια ακρούλα του ματιού, μια καμπύλη από το μάγουλο! Ένα πρόσωπο που στρέφεται – ποτέ δεν μας το πρόσφεραν αυτό. Αλλά και πάλι, γιατί να μην μπορούμε να έχουμε μια εικόνα από τις πλάτες τους για να κουβαλάμε μαζί μας, μόνο τις πλάτες τους καθώς έφευγαν, μόνο αυτό; Ένας ώμος φευγαλέα, μια ακρούλα από το μάλλινο παλτό; Από την εικόνα του χεριού του

ζειντέ που κρεμόταν τόσο βαρύ πλάι του – από την κοτσίδα της μαμάς που τη σήκωνε ο άνεμος!

Όμως, εκεί όπου θα έπρεπε να βρίσκονται οι αγαπημένοι μας είχαμε μόνο αυτό τον άντρα με τη λευκή στολή που θα γνωρίζαμε ως Γιόζεφ Μένγκελε, τον ίδιο αυτόν Μένγκελε ο οποίος θα γινόταν, μέσα σε όλα αυτά τα πολλά χρόνια που θα κρυβόταν, ο Χέλμουτ Γκρέγκορ, ο Γκ. Χέλμουθ, ο Φριτς Ούλμαν, ο Φριτς Χόλμαν, ο Χοσέ Μένγκελε, ο Πέτερ Χόχμπιχλερ, ο Ερνστ Σεμπάστιαν Άλβες, ο Χοσέ Ασπιάζι, ο Λαρς Μπόλτροεμ, ο Φρίντριχ Έντλερ φον Μπράιτενμπαχ, ο Φριτς Φίσερ, ο Καρλ Γκέσκε, ο Λούντβιχ Γκρέγκορ, ο Στάνισλας Πρόσκι, ο Φάουστο Ρίντον, ο Φάουστο Ρόντον, ο Γκρέγκορ Σκλάστρο, ο Χάινς Στόμπερτ και ο δόκτωρ Ενρίκε Βόλμαν.

Ο άνθρωπος που θα έθαβε την ενασχόλησή του με τον θάνατο μέσα σε αυτά τα πολλά ονόματα – μας είπε να τον αποκαλούμε θείο Γιατρό. Μας έβαλε να τον αποκαλέσουμε με αυτό το όνομα, μία φορά, μετά δύο, για να γνωριστούμε όλοι αναμεταξύ μας, χωρίς λάθη. Όταν σταματήσαμε να επαναλαμβάνουμε το όνομα προς ικανοποίησή του, η οικογένειά μας είχε εξαφανιστεί.

Και όταν είδαμε την απουσία στο σημείο όπου κάποτε στέκονταν η μαμά και ο ζειντέ, μια συνειδητοποίηση με έκανε να πέσω στα γόνατα, επειδή κατάλαβα πως αυτός ο κόσμος επινοούσε μια διαφορετική τάξη έμφυχων πραγμάτων. Τότε δεν ήξερα τι είδους έμφυχο ον θα γινόμουν, όμως ο φρουρός δεν μου έδωσε την ευκαιρία να το σκεφτώ – με άρπαξε από το μπράτσο και με έσυρε, ώσπου η Περλ τον διαβεβαίωσε ότι μπορούσα να στηριχτώ πάνω της, και η αδερφή μου με αγκάλιασε από τη μέση καθώς μας έπαιρναν μακριά μαζί με τα τρίδυμα, μακριά από τη ράμπα και μες στη σκόνη, σε ένα δρομάκι που οδηγούσε πέρα από τα λουτρά και προς τα κρεματόρια, και καθώς διανύαμε αυτή τη νέα απόσταση,

με τον θάνατο να ορθώνεται αριστερά και δεξιά μας, είδαμε σώματα πάνω σε ένα κάρο, τα είδαμε στοιβαγμένα και μαυρισμένα, και ένα από τα σώματα – άπλωνε το χέρι του, πάσχιζε να πιαστεί από κάπου, λες και υπήρχε κάποιος αόρατο σχοινί στον αέρα που μόνο οι ετοιμοθάνατοι έβλεπαν. Το στόμα του σώματος κουνήθηκε. Είδαμε μια ροδαλή γλώσσα που πλατάγιζε και πάλευε. Οι λέξεις την είχαν εγκαταλείψει.

Ήξερα πόσο σημαντικές ήταν οι λέξεις για τη ζωή. Αν έδινα στο σώμα μερικές από τις δικές μου, σκέφτηκα, αυτό θα δυνάμωνε.

Ήμουν ανόητη που το σκέφτηκα; Ή μήπως μικρόμυαλη; Θα είχε περάσει αυτή η σκέψη από το μυαλό μου σ' ένα μέρος όπου οι φλόγες δεν θα έγλειφαν τους ανέμους και οι γιατροί δεν θα είχαν λευκά πτερύγια;

Είναι σωστές ερωτήσεις αυτές. Τις σκέφτομαι συχνά, όμως δεν έχω δοκιμάσει ποτέ να τις απαντήσω. Οι απαντήσεις δεν μου ανήκουν.

Το μόνο που ξέρω: Κοίταζα καλά καλά το σώμα, και οι μόνες λέξεις που μπόρεσα να επιστρατεύσω δεν ήταν δικές μου. Ήταν από ένα τραγούδι που άκουγα να παίζεται από ένα λαθραίο πικάπ στο υπόγειο του γκέτο μας. Όποτε είχα ακούσει το τραγούδι, με έκανε να νιώσω καλύτερα. Έτσι, έκανα μια δοκιμή μ' αυτές τις λέξεις.

«“Θα ήθελες να κάνεις κούνια πάνω σ' ένα αστέρι;”» τραγούδησα στο σώμα.

Δεν μίλησε, δεν σάλειψε. Μήπως έφταιγε η τσιριχτή φωνή μου; Δοκίμασα ξανά.

«“Να φέρεις πίσω φεγγαραχτίδες μέσα σ' ένα βάζο;”» τραγούδησα.*

Ήταν θλιβερό που προσπαθούσα, το ξέρω, όμως ανέκα-

* Πρόκειται για το «Swinging on a Star» του Μπινγκ Κρόσμπυ. (Σ.τ.Μ.)

θεν πίστευα ότι ο κόσμος είχε την ικανότητα να διορθώνεται, έτσι απλά, με μία μόνο πράξη καλοσύνης. Και όταν γύρω σου δεν υπάρχει καλοσύνη, επινοείς νέες τάξεις και συστήματα για να πιστέψεις, και εκεί, σε εκείνη τη στιγμή –είτε από ανοησία είτε από μικρόνοια– πίστεψα ότι ένα σώμα ήταν ικανό να ζωντανέψει με την ανάσα μιας λέξης. Αλλά ήταν φανερό πως αυτοί οι στίχοι δεν ήταν καθόλου οι κατάλληλες λέξεις. Καμία δεν μπορούσε να ξεκλειδώσει τη ζωή του σώματος, ούτε ήταν αρκετά ισχυρές για να διορθώσουν το κακό που είχε γίνει. Αναζήτησα μια άλλη λέξη, μια καλή λέξη, για να την προσφέρω –έπρεπε να υπάρχει μία τέτοια λέξη, ήμουν σίγουρη–, όμως ο φρουρός δεν με άφησε να τελειώσω. Με τράβηξε και με ανάγκασε να προχωρήσω, αδημονώντας να μας παραδώσει για να περάσουμε από τα ντους, να υποβληθούμε σε έλεγχο και να μας σημαδέψουν με έναν αριθμό για να ξεκινήσει η ζωή μας στον ζωολογικό κήπο του Μένγκελε.

Το Άουσβιτς κατασκευάστηκε για να μας φυλακίσει. Το Μπιρκενάου κατασκευάστηκε για να μας σκοτώσει. Μόλις μερικά χιλιόμετρα γεφύρωναν το κακό που τα συνέδεε. Για ποιο λόγο είχε σχεδιαστεί αυτός ο ζωολογικός κήπος, δεν ήξερα – μπορούσα μόνο να ορκιστώ πως, η Περλ κι εγώ, δεν θα μπαίναμε ποτέ σε κλουβί.

Οι στρατώνες του Ζωολογικού Κήπου ήταν κάποτε στάβλοι, αλλά τώρα στοιβάζονταν σε αυτούς άνθρωποι σαν εμάς: δίδυμα, τρίδυμα, πεντάδυμα. Εκατοντάδες επί εκατοντάδων, όλοι συνωστίζονταν σε κρεβάτια που δεν ήταν κρεβάτια αλλά σπιρτόκουτα, μικρές σχισμές μες στις οποίες γλιστρούσες το σώμα σου· ήμασταν αραδιασμένοι από το πάτωμα μέχρι το ταβάνι, τρία ή τέσσερα σώματα τη φορά βρίσκονταν

στριμωγμένα μέσα σε αυτές τις μικροσκοπικές κατασκευές έτσι ώστε ένα κορίτσι δεν καταλάβαινε πού τελείωνε το δικό της κορμί και άρχιζε της άλλης.

Όπου κι αν κοιτούσαμε υπήρχε ένα ακριβές αντίγραφο, ένας άνθρωπος ίδιος και απαράλλακτος με κάποιον άλλο. Όλα κορίτσια. Θλιμμένα κορίτσια, κορίτσια νήπια, κορίτσια από μακρινά μέρη, κορίτσια που θα μπορούσαν να είναι τα κορίτσια της γειτονιάς μας. Κάποια απ' αυτά ήταν σιωπηλά: η στάση του σώματός τους πάνω στα αχυρένια στρώματά τους καθώς μας παρατηρούσαν θύμιζε πουλιά. Ενώ περνούσαμε από μπροστά τους, έβλεπα, εκεί σκαρφαλωμένες που ήταν, τις επιλεγμένες, αυτές που είχαν διαλεχτεί να υποφέρουν με συγκεκριμένους τρόπους, ενώ τα άλλα τους μισά παρέμεναν αλώβητα. Σχεδόν σε κάθε ζευγάρι διδύμων, η μία είχε τη ραχοκοκαλιά στραβωμένη, ένα πόδι προβληματικό, ένα μάτι κλειστό με επίδεσμο, μια πληγή, μια ουλή, ένα δεκανίκι.

Μόλις καθίσαμε με την Περλ στην κουκέτα μας, αυτές που ήταν πιο ευκίνητες κατέβηκαν και μας πλησίασαν. Σκαρφάλωσαν με τα τέσσερα πάνω από τις σαθρές περιφράξεις με τα αχυρένια στρώματά τους για να αξιολογήσουν πόσο μοιάζαμε. Θέλησαν να μάθουν ποιες ήμασταν.

Ήμασταν από το Λοτζ, τους είπαμε. Στην αρχή, ένα σπίτι. Έπειτα, ένα υπόγειο στο γκέτο. Είχαμε έναν παππού, μια μητέρα. Κάποτε είχε υπάρξει κι ένας πατέρας. Και ο ζείντέ είχε ένα γέρικο σπάνιελ που έπεφτε κάτω παριστάνοντας τον φόφιο όποτε τον έδειχνες με το δάχτυλο, αλλά ξαναζωντάνευε εύκολα. Αναφέραμε μήπως ότι ο πατέρας μας ήταν γιατρός που βοηθούσε τόσο πολύ τους άλλους, ώστε ένα βράδυ εξαφανίστηκε, ότι μας άφησε για να πάει να φροντίσει ένα άρρωστο παιδί και δεν επέστρεψε ποτέ; Ναι, μας έλειπε τόσο πολύ, που δεν μπορούσαμε καν να μοιράσουμε

ανάμεσά μας το βάρος της θλίψης μας. Και υπήρχαν και άλλα πράγματα που φοβόμασταν: τα μικρόβια, το δυσάρεστο τέλος στις ιστορίες, τη μαμά όταν έκλαιγε. Και υπήρχαν και πράγματα που λατρεύαμε: το πιάνο, την Τζούντυ Γκάρλαντ, τη μαμά όταν έκλαιγε λιγότερο. Αλλά, τελικά, ποιες ήμασταν πραγματικά; Δεν είχαμε πολλά να πούμε, πέρα από το γεγονός πως η μία εκ των δύο ήταν καλή χορεύτρια, και η άλλη προσπαθούσε να γίνει καλή, αλλά μόνο στο να είναι περιέργη ήταν πραγματικά καλή. Αυτή ήμουν εγώ.

Ικανοποιημένα απ' αυτές τις πληροφορίες, τα υπόλοιπα κορίτσια πρόσφεραν και τις δικές τους μέσα σε μια οχλοβοή από αλληλοσυμπληρούμενες προτάσεις.

«Έχουμε περισσότερο φαγητό εδώ» ξεκίνησε η Ρέιτσελ, ένα κορίτσι τόσο χλωμό, που μπορούσες σχεδόν να δεις από μέσα της.

«Αλλά δεν είναι κοσέρ και σου τρώει τα σωθικά» επισήμανε το εξίσου διαφανές μισό της.

«Κρατάμε τα μαλλιά μας» σημείωσε η Σάρον, τραβώντας επιδεικτικά την κοτσίδα της.

«Μέχρι να έρθουν οι ψείρες» συμπλήρωσε η κουρεμένη αδερφή της.

«Κρατάμε και τα ρούχα μας» συνεισέφερε στην κουβέντα μία από τις Ρωσίδες.

«Αλλά βάζουν σταυρούς στις πλάτες μας» ολοκλήρωσε η σωσίας της. Γύρισε για να δούμε τον σταυρό που ούρλιαζε με κόκκινη μπογιά πάνω στο φόρεμά της, αλλά εγώ δεν χρειαζόμουν επεξήγηση. Ένας κόκκινος σταυρός βρισκόταν ανάμεσα και στις δικές μου ωμοπλάτες.

Τα κορίτσια σώπασαν απότομα, και η απρόσκλητη ησυχία κρεμόταν πάνω από όλες μας – ήταν λες και ένα καινούριο σύννεφο είχε εγκατασταθεί ανάμεσα στα δοκάρια του Ζωολογικού Κήπου. Οι πολλές σωσίες κοιτάχτηκαν αναμε-

ταξύ τους ερευνητικά – θα πρέπει να υπήρχε κάτι, έλεγαν τα πρόσωπά τους, κάτι περισσότερο από το φαγητό και τα μαλλιά και τα ρούχα. Έπειτα μια φωνή υψώθηκε από την κουκέτα κάτω από εμάς. Τεντώσαμε τους λαιμούς μας για να δούμε ποια μίλησε, όμως αυτή και η δίδυμη αδερφή της ήταν κουλουριασμένες μαζί πάνω στον πλίνθινο τοίχο. Δεν θα γνωρίζαμε ποτέ το πρόσωπό της, όμως τα λόγια της δεν μας εγκατέλειψαν ποτέ.

«Κρατάνε ασφαλείς τις οικογένειές μας για μας» είπε αυτή η αόρατη άγνωστη.

Με αυτή τη φράση, όλα τα κορίτσια ένευσαν επιδοκιμαστικά, και ένας νέος πυρετός συζητήσεων ξεκίνησε κατακλύζοντας την Περλ και εμένα, καθώς όλες έδιναν συγχαρητήρια η μία στην άλλη που ανήκαν σε οικογένειες οι οποίες θα παρέμεναν ανέγγιχτες, σε αντίθεση με τόσες άλλες.

Δεν ήθελα να ρωτήσω το προφανές. Έτσι, τσίμπησα την Περλ για να κάνει για λογαριασμό μας την ερώτηση.

«Γιατί είμαστε πιο σημαντικές από τις άλλες;» Η φωνή της συρρικνώθηκε καθώς πλησίαζε στο τέλος της ερώτησης.

Αυτό ξεσήκωσε μια αναμπουμπούλα απαντήσεων, οι οποίες όλες είχαν να κάνουν με τον σκοπό και το μεγαλείο, με την καθαρότητα και την ομορφιά και τη χρησιμότητα. Δεν ακούσαμε ούτε μία που να βγάζει νόημα.

Και προτού προσπαθήσω καν να καταλάβω αυτό το σκεπτικό, μπήκε μέσα η *blokowa** που είχε αναλάβει να μας προσέχει. Πίσω από την πελώρια πλάτη της, αποκαλούσαμε αυτό το άτομο Βόδι· έμοιαζε εμφανισιακά με μια ντουλάπα με περουκίни, και όποτε την έπιανε κάποιο από τα παθιασμένα παραληρήματά της, το οποίο το προκαλούσε συχνά η δήθεν

* *Blokowa*: κρατούμενη σε στρατόπεδο συγκέντρωσης η οποία είχε υπό την επίβλεψή της τις κρατούμενες ορισμένου τμήματος· η ίδια δεν ήταν εβραϊκής καταγωγής. (Σ.τ.Ε.)

ανυπακοή μας, είχε την τάση να χτυπά πεισματικά τα πόδια της στο έδαφος και να τρεμοπαίζει τα ρουθούνια της. Την πρώτη φορά, ωστόσο, που της συστηθήκαμε με την Περλ, ήταν απλώς μια φιγούρα που έχωσε βιαστικά το κεφάλι της μέσα από την πόρτα, μισοσαβανωμένη από τη νύχτα και προσβεβλημένη από τις ερωτήσεις μας.

«Γιατί μας αποκαλούν Ζωολογικό Κήπο;» ρώτησα εγώ.
«Ποιος το αποφάσισε;»

Το Βόδι ανασήκωσε τους ώμους. «Εσένα δεν σου είναι προφανές;»

Είπα πως δεν ήταν. Οι ζωολογικοί κήποι για τους οποίους είχαμε διαβάσει με τον ζεϊντέ ήταν χώροι προστασίας που παρουσίαζαν την απεραντοσύνη της ζωής. Αυτό το μέτρος νοιαζόταν μόνο για τη δυσοίωνα πράξη της συλλογής.

«Είναι μια ονομασία που ευχαριστεί τον δόκτορα Μένγκελε» ήταν το μόνο που είπε το Βόδι. «Δεν θα βρείτε πολλές απαντήσεις εδώ. Αλλά κοιμηθείτε! Να κάτι που σας προσφέρεται. Και τώρα αφήστε με κι εμένα να κοιμηθώ!»

Μακάρι να μπορούσαμε να κοιμηθούμε. Όμως, τόσο σκοτεινό σκοτάδι πρώτη φορά έβλεπα, και η μυρωδιά είχε σταθεί μες στα ρουθούνια μου. Ο αέρας έφερε έναν στεναγμό από την κάτω κουκέτα, έξω γάβγιζαν σκυλιά και το στομάχι μου δεν σταματούσε να τους απαντά γρυλίζοντας. Δοκίμασα να με διασκεδάσω παίζοντας κάποιο από τα παιχνίδια μας με λέξεις, όμως οι φωνές των φρουρών απέξω υπερίσχυαν διαρκώς του αλφαβήτου μου. Δοκίμασα να κάνω την Περλ να παίξει μαζί μου, όμως για να αγνοήσει τις φιθυριστές ερωτήσεις μου, είχε βαλθεί να ακολουθεί με τις άκρες των δαχτύλων της τα ίχνη του ασημένιου ιστού που ήταν πλεγμένος στην τούβλινη γωνία μας.

«Θα προτιμούσες να είσαι ένα ρολόι που ξέρει μόνο τις καλές ώρες ή ένα ρολόι που τραγουδάει;» τη ρώτησα.

«Δεν πιστεύω πια στη μουσική».

«Ούτε κι εγώ. Όμως, θα προτιμούσες να είσαι ένα ρολόι—»

«Γιατί πρέπει να είμαι ένα ρολόι ούτως ή άλλως; Δεν έχω άλλη επιλογή;»

Ήθελα να ανταπαντήσω ότι καμιά φορά, ως έμφυχα όντα, ως πλάσματα που ανήκαμε στο ανθρώπινο είδος και υποτίθεται ήμασταν ακόμα ζωντανά, έπρεπε να αντιμετωπίζουμε τους εαυτούς μας ως αντικείμενα προκειμένου να τα βγάλουμε πέρα· έπρεπε να κρυφτούμε και να ζητήσουμε να επανέλθουμε στην αρχική μας κατάσταση μόνο όταν θα ήταν ασφαλές να την αναζητήσουμε. Όμως, αντιθέτως, επέλεξα, να προχωρήσω με ένα άλλο ερώτημα.

«Θα προτιμούσες να είσαι το κλειδί για ένα μέρος που θα μας σώσει ή το όπλο που θα αφανίσει τους εχθρούς μας;»

«Θα προτιμούσα να είμαι ένα αληθινό κορίτσι» είπε η Περλ μελαγχολικά. «Όπως ήμουν κάποτε».

Ήθελα να ανταπαντήσω ότι αν έπαιζε παιχνίδια, θα τη βοηθούσε να νιώσει ξανά σαν αληθινό κορίτσι, αλλά ούτε καν εγώ η ίδια δεν ήμουν σίγουρη γι' αυτό. Οι αριθμοί που μας είχαν δώσει οι Ναζί είχαν κάνει τη ζωή αγνώριστη, και μες στο σκοτάδι, μόνο τους αριθμούς έβλεπα, και το χειρότερο ήταν ότι δεν υπήρχε τρόπος να καμωθείς πως ήταν κάτι λιγότερο από μόνιμοι ή αυστηροί ή γαλάζιοι. Οι δικοί μου ήταν μουτζουρωμένοι και θαμποί —κλοτσούσα με τα πόδια μου και έφτυνα· έπρεπε να με κρατούν διά της βίας—, αλλά ήταν και πάλι αριθμοί. Και η Περλ ήταν αριθμημένη, και μισούσα τους αριθμούς της πιο πολύ απ' τους δικούς μου, διότι υποδείκνυαν ότι ήμασταν ξεχωριστοί άνθρωποι, και όταν κάποιοι είναι ξεχωριστοί άνθρωποι, μπορεί να τους χωρίσουν.

Είπα στην Περλ ότι το συντομότερο δυνατόν θα μας έκα-

να τατουάζ για να γίνουμε πάλι όμοιες, αλλά εκείνη απλώς ξεφύσηξε όπως ξεφυσούσε κάθε φορά που την απογοήτευα ως αδερφή της.

«Αρκετά με τις ιστορίες. Δεν ξέρεις να κάνεις τατουάζ».

Της είπα ότι ήξερα, και αρκετά καλά μάλιστα. Ένας ναύτης μου έμαθε, παλιά στο Γκντανσκ. Είχα φτιάξει με μελάνι μια άγκυρα στον αριστερό του δικέφαλο.

Αλήθεια, ήταν φέμα. Η κατά το ήμισυ φέμα, μιας και είχα δει να φτιάχνουν με μελάνι μια τέτοια άγκυρα. Όταν είχαμε παραθερίσει κοντά στη θάλασσα, περνούσα την ώρα μου κρυφοκοιτάζοντας μέσα σε έναν γκριζο απομονωμένο χώρο όπου έκαναν τατουάζ, οι τοίχοι του πλαισιωμένοι με περιγράμματα χελιδονιών και πλοίων, ενώ η Περλ βρήκε ένα αγόρι για να της κρατά το χέρι κοντά στη γεμάτη πεταλίδες πλώρη μιας βάρκας. Έτσι, όσο η αδερφή μου εισερχόταν στα μυστικά της σάρκας πάνω σε σάρκα, στον σπασμό που νιώθει μια παλάμη όταν κουλουριάζεται μες στη δική σου, εγώ μάθαινα να εξοικειώνομαι με τις βελόνες, με την καταβύθιση μιας ακίδας τόσο λεπτής, που μόνο ένα όνειρο θα μπορούσε να φωτιστεί με την άκρη της.

«Μια μέρα θα μας κάνω ξανά ίδιες» επέμεινα. «Απλώς χρειάζομαι μια βελόνα και λίγο μελάνι. Κάποιος τρόπος θα υπάρχει να τα αποκτήσουμε, μιας και είμαστε ξεχωριστές εδώ».

Η Περλ σκοτείνιασε και μου γύρισε επιδεικτικά την πλάτη – η κουκέτα διαμαρτυρήθηκε μ' ένα τρίξιμο–, κι ο αγκώνας της σηκώθηκε ψηλά και μπήχτηκε στα πλευρά μου. Έγινε κατά λάθος – ποτέ δεν θα με πλήγωνε σκόπιμα η Περλ, μόνο και μόνο επειδή θα πληγωνόταν κι εκείνη. Αυτό ήταν ένα από τα μεγαλύτερα κεντριά αυτής της αδερφικής σχέσης – ο πόνος ποτέ δεν ανήκε μόνο στη μία. Δεν είχαμε άλλη επιλογή απ' το να μοιραζόμαστε τα βάσανά μας, και ήξερα ότι σ' αυτό το

μέρος θα έπρεπε να βρούμε έναν τρόπο να διαχωρίσουμε τον πόνο προτού αρχίσει να πολλαπλασιάζεται.

Καθώς το συνειδητοποιούσα, ένα κορίτσι στην άλλη πλευρά της αίθουσας βρήκε μια πηγή φωτός, ένα πολύτιμο κουτί με σπίρτα, και αποφάσισε πως κάτι τόσο σπάνιο θα ήταν περισσότερο χρήσιμο στη δημιουργία ενός θεάτρου σκιών για το κοινό των πολυδύμων. Και έτσι, χάσαμε τον ύπνο μας με μια σειρά από σκιώδεις φιγούρες που διέσχιζαν τον τοίχο, περπατώντας δυο δυο, η μία στο πλευρό της άλλης, σαν σε μια πομπή προς κάποια αόρατη κιβωτό που μπορεί να εγγυόταν την ασφάλειά τους.

Πόσο πολύς κόσμος εκεί μες στις σκιές! Οι φιγούρες φτερούγιζαν και σέρνονταν και μπουσουλούσαν προς την κιβωτό. Ούτε μία ζωή δεν ήταν μηδαμινή. Η βδέλλα ύψωσε το ανάστημά της, η σαρανταποδαρούσα περιδιάβαινε, το τριζόνι τραγουδούσε. Εκπρόσωποι του βάλτου, του βουνού, της ερήμου – όλοι τους έσκυβαν τα κεφάλια και συστρέφονταν και επέδραμαν στα σκοτεινά. Κατέταξα τις φιγούρες, ανά δύο, και η επιδεξιότητα της ικανότητάς μου μου πρόσφερε παρηγοριά. Καθώς όμως το ταξίδι τους γινόταν πιο μακρύ, και οι φλόγες άρχισαν να χαμηλώνουν, οι σκιές παραμορφώθηκαν. Καμπούρες ορθώθηκαν στις πλάτες τους, τα άκρα τους σχόρπισαν και οι ραχοκοκαλιές τους διαλύθηκαν. Άλλαξαν και έγιναν τερατώδεις. Δεν μπορούσαν να αναγνωρίσουν τους εαυτούς τους.

Αλλά και πάλι, για όσο ζούσε το φως, οι σκιές άντεχαν. Κι αυτό ήταν κάτι, έτσι δεν είναι;